

Het gedogen van de gans is mislukt

Het Nederlandse beleid om wilde gansen in toom te houden heeft geen enkel effect gehad. Dat blijkt uit nieuw onderzoek.

Door onze medewerker
Nienke Beintema

AMSTERDAM. Gansen hebben lak aan het Nederlandse ganzenbeleid. Ze laten zich niet voorschrijven waar ze wel en niet mogen grazen en trekken zich niets aan van selectieve jachtdruk. Dat had menige boer u zo ook wel kunnen vertellen, maar nu staat het zwart op wit, in het maartnummer van het wetenschappelijke tijdschrift *Ambio*. Sovon Vogelonderzoek Nederland trekt daarin een keiharde conclusie: het huidige ganzenbeleid, dat dateert uit 2005/2006 en dat gansen probeert te concentreren in 'gedooggebieden' door ze elders te verjagen, heeft geen enkel effect gehad. De gansen grazen in de jaren voorafgaand aan de maatregel gemiddeld 57 procent van de tijd in wat nu gedooggebieden zijn, en in de jaren daarna... óók 57 procent.

De aantallen gansen in Nederland zijn in de laatste decennia spectaculair gestegen. Vooral de wintergasten, die in het hoge noorden broeden en bij ons overwinteren, zijn fors in aantal toegenomen. Het zijn er nu zo'n 2,3 miljoen - acht keer zoveel als in 1975. Daarnaast zijn er ook 's zomers steeds meer gansen in Nederland - naar schatting zo'n 150.000 broedvogels.

De oorzaak van die toename ligt in de intensivering van de landbouw. Gansen zijn graseters, dus de sappige weilanden van de Nederlandse melkveehouders zijn voor hen luilekkerland. Door gebruik van kunstmest, ontwatering, intensief maaibeeld en het op stal houden van het vee zijn de weiden nu veel productiever.

Boeren zijn niet blij met al die gan-

zen ophunland. Deschadeloopt op tot wel tienduizenden euro's per boer per jaar. De Nederlandse overheid keert daarvoor steeds meer schadevergoeding uit; in 2016 ruim 18 miljoen euro.

In de winter van 2005/2006 wezen provincies, in overleg met boeren, in totaal 80.000 hectare grond aan waar gansen ongestoord mogen grazen. In andere gebieden worden gansen juist actief geweerd, door verjaging en door jacht. Jaarlijks worden er zo'n 100.000 gansen geschoten.

Gebiedsvoorkeur

Het idee was dat de gansen zich daarvoor zouden concentreren in de gedooggebieden, en dat de totale schade aan graslanden zou dalen. Dat blijkt een illusie. De gansen laten hun gebiedsvoorkeur niet beïnvloeden door verstoring, en de laatste jaren is er alleen maar méér schadevergoeding uitgekeerd.

Menno Hornman, coördinator van de landelijke watervogeltellingen bij Sovon, is niet erg verbaasd door de uitkomst van het onderzoek. „Feit is dat er ook veel goede graasgebieden buiten de gedooggebieden liggen”, zegt hij, „En dat in een aantal gedooggebieden het plafond is bereikt. Het is moeilijk ze daar allemaal binnen te houden, zeker als de verjaging minder intensief is dan de bedoeling was.”

Hoeveel er precies wordt verjaagd en gejaagd in de niet-gedooggebieden, weet hij niet - dat wordt niet bijgehouden. „Maar het is niet waarschijnlijk dat de verjaging gelijkmatig is verdeeld”, zegt Hornman. „Boeren die schade aan hun grasland vergoed krijgen, vinden het misschien niet al-

tijd nodig om de gansen te verjagen.” Andersom zijn er boeren binnen de gedooggebieden die de gansen nog wel eens willen verjagen.

Maar een belangrijker probleem met dit beleid, vermoedt Hornman, is dat niet altijd de meest ideale gebieden zijn aangewezen als gedooggebied. Veel geschikt grasland ligt buiten de gedooggebieden, en minder geschikt grasland erbinnen. Bij de aanwijzing van de gedooggebieden is wel geprobeerd rekening te houden met waar de gansen toch al het vaakst verblijven. Maar boeren hóefden niet mee te werken aan de regeling.

Het is goed mogelijk dat boeren met de hoogste kwaliteit grasland eerder geneigd waren 'nee' te zeggen. Hoe dan ook zijn de gedooggebieden versnipperd en grillig van vorm. Gedoogen verjaaggebieden liggen dikwijls om elkaar heen gevouwen. „Voor een gans is er dus geen touw aan vast te knopen waar hij wel en niet mag grazen”, zegt Hornman.

Schaapshonden
Hornman denkt niet dat het concept van de gedoog- en verjaaggebieden nu meteen op de schop gaat. „Vanaf 2013 is het beleid gedecentraliseerd”, zegt hij, „de provincies bepalen nu zelf wat ze doen. Veel zijn er al begonnen het probleem op andere manieren aan te pakken. Verjagen met lasers schijnt goed te werken. En sommige boeren gebruiken schaareshonden om de gansen een bepaalde kant op te sturen.”

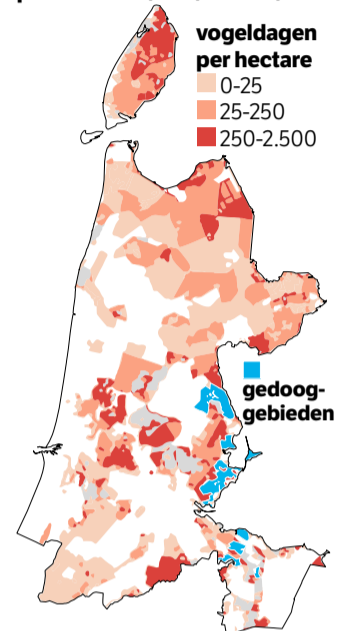
Noord-Holland, een van de ganzenrijkste provincies van Nederland, houdt in elk geval vast aan de aangewezen gebieden waar gansen onge-

stoord mogen foerageren, meldt woordvoerder Harriët Wijker. Een deel van die gebieden valt onder de Europese Natura-2000-regeling, die stelt dat landen bepaalde doelsoorten in natuurgebieden moeten beschermen - ook gansen. Maar ook in boerenland vindt de provincie gedooggebieden belangrijk. „Gansen horen bij onze gras- en waterrijke provincie”, zegt Wijker. „We houden de foerageergebieden in stand om ervoor te zorgen dat de gansen voldoende kunnen eten om na de winter weer terug te vliegen naar hun broedgebieden.”

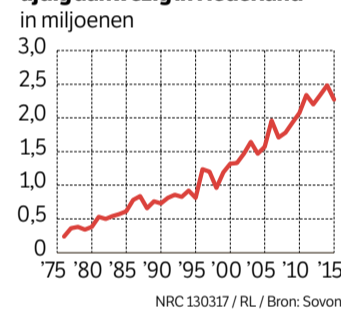
Buiten die aangewezen gebieden mogen de gansen worden verjaagd, gedood en op andere manieren worden bestreden. Daarbij worden bijvoorbeeld de eieren geschud of met olie ingesmeerd, waardoor ze niet uitkomen. Maar die bestrijding is niet per se bedoeld om de gansen in de gedooggebieden te concentreren - enkel om de aantallen gansen én de schade aan grasland te beperken, aldus Wijker. Het onderzoek van Sovon verandert daar niets aan.

Wat er volgens Hornman wel moet gebeuren? „Ik heb niet direct een pasklare oplossing”, zegt hij. „We moeten accepteren dat we in een waterrijk land wonen, met ongelooflijk rijk grasland. En daar horen gansen bij. Dit is de consequentie van onze manier van landbouw bedrijven.” Er zit maar één ding op: niet zeuren, en de schade van boeren vergoeden. En meer jagen en verjagen? „Nee, heeft geen zin”, zegt Hornman. „Bovendien tref je dan ook kwetsbare soorten die samen met gansen foerageren, zoals de kleine zwaan, Kievit en goudplevier.”

Aantal gansen in Noord-Holland periode 2007/08 t/m 2011/12



Maximum aantal gansen gelijktijdig aanwezig in Nederland



Kolgansen grazen in de winter de Nederlandse graslanden af. Hier foerageren ze in een weiland in de Ooijpolder bij Nijmegen.